

DE OUDE LEY

Jaargang 48 | 2026 nr. 4

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Theo Peeters, Frans Verkleij, Berry Staps en Marie-Cécile van de Wiel.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto Bart Horvers, Vormgeving Rick Ruskus

Redactieadres: Veldhovenring 27, 5041 BA Tilburg, secretaris@tilburg.knnv.nl

Tekst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als losse bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley 2026: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 250 exemplaren (papier) en 200 digitaal.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel
secretaris@tilburg.knnv.nl | 013 – 5436541

Penningmeester: Huub Claessen
penningmeester@tilburg.knnv.nl

Excursies: Stella Wesel
excursies@tilburg.knnv.nl

Bestuurslid: Joost Tunnissen
bestuurslid@tilburg.knnv.nl

Eindredactie

Oude Ley: vacature

Coördinatoren van commissies en website

Excursiecommissie Stella Wesel

Cursuscommissie KNNV/IV Marie-Cécile van de Wiel

Digitale media Berry Staps

Website www.knnv.nl/tilburg

Facebook <https://www.facebook.com/KNNVTilburg/>

Redactioneel	1
KNNV-Nieuws	2
Agenda	4
Nieuws uit de werkgroepen	11
Een gevaarlijke boktor uit China	13
Boekbespreking 'Sporen'	17
Blauwe en groene soep	19
Museumnieuws	21

Redactioneel

Beste KNNV-leden,

Voor u ligt het vierde kwartaalnummer van de Oude Ley; het valt bij u in de bus als na een hete zomer eindelijk de herfst zijn intrede heeft gedaan. U vindt de vertrouwde rubrieken: de agenda met interessante excursies en boeiende lezingen, een fascinerend verhaal over een gevaarlijke boktor, nieuws uit de werkgroepen en een uitgebreid overzicht wat in het Natuurmuseum, onze thuishaven zeg maar, te doen is. Extra aandacht vragen we voor het KNNV-nieuws, waarin de toekomst van onze afdeling ter sprake komt: alleen als we samen onze schouders eronder zetten blijft zij levenskrachtig.

Frans en Marie-Cécile

Toekomst van onze afdeling

De oplettende lezer van de Oude Ley heeft ze vast gezien: oproepen in de 'vacaturebank' om kleine taken van het bestuur over te nemen, te ondersteunen, enz. Helaas, niemand meldt zich en dat bij een afdeling met ruim 400 leden! Het gaat vooral om hulp bij het

organiseren van de activiteiten: samenstellen lezingenprogramma, excursieprogramma invullen, cursussen organiseren. Dat zijn toch de kerndoelen van een KNNV-afdeling.

Het huidige bestuur loopt vast: Stella heeft aangegeven te stoppen met het maken van de excursie-agenda en ook de secretaris wil graag haar taken overdragen.

Omdat we er zelf niet uitkomen, zijn Joost Tunnissen en Marie-Cécile van de Wiel op zoek gegaan naar hulp buiten de vereniging.

Zo zijn we in contact gekomen met Vrijwilligers Tilburg: zij proberen hulp te bieden bij dit soort verenigingsproblemen. Binnenkort hebben we een verkennend gesprek met een externe partij die ons misschien hierbij kan ondersteunen.

We hopen een oplossing te vinden en onze leden enthousiast te maken om van de afdeling weer een vereniging te maken.

We houden je op de hoogte!

ALV 2027

26 januari 2027 staat de Algemene ledenvergadering op de agenda. Zet dit alvast in de Agenda. Meer informatie in volgende Oude Ley

Lezingen in seizoen 26/27

Het is weer gelukt om voor het komende winterseizoen een gevarieerd lezingenprogramma samen te stellen.

De flyer wordt nog verstuurd maar hierbij alvast een overzicht van de data met de onderwerpen:

13 oktober (WEGA):

Dr. Steven Bloemen, verbonden aan de Radboud Universiteit, afdeling Sterrenkunde & Radboud Radio Lab, vertelt over zwaartekrachtgolven en de BlackGEM telescopen.

17 november (KNNV):

De Reusel is een van de weinige beken die daadwerkelijk in Brabant ontspringt. Vanuit zijn bron slingert hij door een afwisselend landschap en mondt uiteindelijk uit in de Maas.

Tijdens deze lezing neemt Roel Diepstraten ons mee in het verhaal van deze karakteristieke Brabantse beek. We verkennen de geomorfologie van het landschap, duiken in de geschiedenis en ontdekken de bijzondere planten en dieren die hier hun thuis vinden.

8 december (KNNV):

Hans van Dijk neemt ons mee terug in de tijd en verteld over de ondergrond van het Tilburgse landschap. Tilburg aan d'n onderkant: graven naar zand.

IJstijdlandschap (foto H. van Dijk)

12 januari (KNNV):

Een historische blik op exoten door Norbert Peeters, botanisch filosoof, schrijver en docent aan de Universiteit van Wageningen.

In 1958 verscheen het boek *“The Ecology of Invasions by Animals and Plants”* van de Britse bioloog Charles Elton, en dat wordt vaak gezien als het startschot van het onderzoek naar dieren en planten die nieuwe gebieden bezetten. In zijn voordracht zal Norbert Peters spreken hoe we historisch naar exoten kunnen kijken.

9 februari (WEGA):

Jacob Kuiper heeft een bijzondere blik op spectaculaire natuurverschijnselen.

Soms gaan er vele dagen voorbij dat er, wat het weer betreft, nauwelijks iets opvallends gebeurt. Bijzondere weersomstandigheden en spectaculaire verschijnselen blijven vaak ver weg zodat je ze maar een enkele keer zelf kan ervaren of zien.

9 maart (AWN Midden-Brabant):

Eveline Altena vertelt over de oudste bewoners van de Lage Landen en het Rijn-Maasgebied. Via DNA-onderzoek heeft zij een scherp beeld kunnen vormen over onze prehistorische voorgeschiedenis.

Datum	Onderwerp	
9 oktober	Route langs kasteel Nemerlaer	
13 oktober	Lezing (WEGA): Zwaartekrachtgolven en de BlackGEM telescopen	
24 oktober	Wandeling door de Baardwijkse Overlaat	
6 november	Bezoek aan Landgoed Huis ter Heide	
7 november	Natuurwerkdag Regte Heide	
17 november	Lezing (KNNV): de Reusel	
21 november	Lopen langs de Elshoutse Wielen	
4 december	Vrijdagwandeling in Plantloon	
5 december	Werkdag Plaggroep op de Regte Heide	
8 december	Lezing (KNNV): Tilburg aan d'n onderkant: graven naar zand	
19 december	Bezoek aan het Markdal	
9 januari	Werkdag Plaggroep op de Regte Heide	
12 januari	Lezing (KNNV): Een historische blik op exoten	
26 januari	Jaarlijkse ALV	

Afspraken KNNV-excursies

Actuele informatie vind je op de website van de KNNV-afdeling Tilburg onder 'Agenda'.
We hanteren de volgende afspraken:

- Vooraf aanmelden bij de excursieleider -binnen de aangegeven periode- is noodzakelijk: geef je naam en telefoonnummer door, liefst per e-mail.
- Deelnemen aan een activiteit is geheel op eigen risico.

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wil je deelnemen maar ben je geen lid, neem dan contact op met het secretariaat (☎ 013 - 5436541).

Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loop en bij langere excursies eten en drinken. Bij extreem slecht weer kan de excursieleider besluiten de excursie niet door te laten gaan. Bij twijfel neem contact op met de excursieleider. Ook voor nadere informatie kun je bij hem/haar terecht. De vermelde starttijd is het tijdstip van vertrek op de aangegeven verzamellocatie. De vermelde eindtijd is het globale tijdstip waarop de activiteit beëindigd wordt, de terugreis is hierin niet inbegrepen. Het is de bedoeling dat het startpunt van meerdere excursies bereikbaar is met de fiets of met het openbaar vervoer. Maar soms is de auto het aangewezen vervoermiddel. Wij adviseren voor de meerrijders een vergoeding van € 0,30 per kilometer per auto.

Heb je wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op één van onze excursies.

9 oktober Vrijdag

Onderwerp	Route langs kasteel Nemerlaer
Tijd	9.00 – 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	AaBe terrein. Wethouder van Ierlandstraat. (achter de Praxis)
Contact	Aanmelden van 28 september t/m 7 oktober bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl).
	Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.
Omschrijving	De geschiedenis van Nemerlaer gaat terug tot de 13de eeuw. De hertogen van Brabant zouden er een jachtslot hebben gehad. De naam Nemerlaer is een samenvoeging van Nemer en Laer. De Nemer is het riviertje dat achter de boomgaard langs stroomt, Laer is een oude benaming voor een open plek in het bos. Het kasteel in neogotische stijl dateert van ± 1880 en heeft kasteellanen die uitkomen op de weg van Oisterwijk naar Boxtel. In 1963 verwierf Brabants Landschap het landgoed en het Kasteel, deze werd later in beheer gegeven bij Stichting Kasteel Nemerlaer. Het ven dat op het landgoed aanwezig is heette oorspronkelijk het Gagelrijsven. De jonkheer van het Kasteel liet hier zijn grafkelder met klassieke beelden als bewakers bouwen. Vanaf dat moment heet dit ven het Beeldven.

Koolmees (foto F. van Boxtel)

13 oktober Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Zwaartekrachtgolven en de BlackGEM telescopen
Tijd	20.00 – 22.30 uur.
Locatie	Theaterzaal Natuurmuseum Brabant
Spreker	Steven Bloemen
Omschrijving	Steven Bloemen, verbonden aan de Radboud Universiteit, afdeling Sterrenkunde & Radboud Radio Lab, vertelt over de detectie van zwaartekrachtgolven met de BlackGEM telescopen en LIGO-Virgo detectoren, en de zoektocht naar elektromagnetische straling van dezelfde bronnen.

24 oktober Zaterdag

Onderwerp	Wandeling door de Baardwijkse Overlaat
Tijd	9.00 – 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Sportcomplex de Drieburcht Wagnerplein 1. Verzamelen bij de ingang van zwembad de Drieburcht.
Contact	Aanmelden van 13 t/m 22 oktober bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl) Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.
Omschrijving	Tussen Drunen en Waalwijk ligt De Baardwijkse Overlaat een bos- en waterrijk natuurgebied van 48 hectare aan de voet van de Loonse en Drunense Duinen. De Baardwijkse Overlaat werd in 1765 aangelegd om de druk op de dijken van Maas en Merwede te verminderen door een deel van het aanstormende Maaswater vanaf Bokhoven via een alternatieve route om te leiden. Daardoor werden ook 's-Hertogenbosch en omgeving ontlast. Langs de Hoge Maasdijk en de Heidijk stroomde het water dan via een overlaat tussen Drunen en Baardwijk naar het Oude Maasje af. Het Nieuwe Wiel, midden in de Baardwijkse Overlaat, ontstond bij een dijkdoorbraak in de 18e eeuw. De Baardwijkse Overlaat is nu eigendom van Natuurmonumenten. Het gebied kenmerkt zich door een afwisseling van water, bossen en grazige weilanden.

6 november Vrijdag

Onderwerp	Bezoek aan Landgoed Huis ter Heide
Tijd	9.00 - 13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Sportcomplex de Drieburcht Wagnerplein 1. Verzamelen bij de ingang van zwembad de Drieburcht.
Contact	Aanmelden van 26 oktober t/m 4 november bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.
Omschrijving	Landgoed Huis ter Heide ligt ten noordwesten van Tilburg. Het is een aantrekkelijk natuurgebied met vennen, glooiende akkers, loof- en naaldbossen en een landhuis uit 1864. Natuurgebied Huis ter Heide krijgt de komende jaren te maken met ingrijpende werkzaamheden. Dat komt doordat het laatste deel van de nieuwe 380 kV-hoogspanningsverbinding tussen Rilland (Zeeland) en Tilburg door het natuurgebied wordt aangelegd. Vanaf half augustus start TenneT met de voorbereidende werkzaamheden. Zodra de nieuwe verbinding in 2031 is aangesloten op het elektriciteitsnet, worden de masten van de oude hoogspannings-verbinding verwijderd. De vrijgekomen strook wordt daarna opnieuw ingericht als natuur. Al vroeg in het proces werd duidelijk dat Natuurmonumenten deze hoogspannings-verbinding door haar natuurgebied niet kon tegenhouden.

Vanaf toen heeft zij zich jarenlang ingezet om schade aan de natuur waar mogelijk te beperken en zo goed mogelijk te laten compenseren. Met TenneT en andere betrokken partijen is uiteindelijk gekozen voor een tracé door het noordoostelijke bosgebied. Daarnaast heeft Natuurmonumenten met TenneT afspraken gemaakt om de schade aan de natuur ruimhartig te compenseren. We zijn benieuwd hoe we de eerste fase van aanleg gaan aantreffen.

7 november Zaterdag

Onderwerp	Natuurwerkdag Regte Heide (Plagwerkgroep)
Tijd	09.30 – 15.00 uur.
Locatie/Vertrek	Informatie is beschikbaar op de website.
Contact	Aanmelden via natuurwerkdag.nl selecteer locatie Regte Heide
Omschrijving	De plaggroep verzorgt al vele jaren een Natuurwerkdag in de omgeving van de Regte Heide. Op zaterdag 7 november gaan we aan de slag op de locatie Regte Heide/Hoefke Het bosgebied van 't Hoefke is een voormalig landgoed. Vroeger werden Landgoederen volop aangeplant met Rododendrons. De Rododendron is invasief en verdrukt de inheemse soorten. Bij de omvorming van landgoed naar gevarieerd natuurbos is geen plaats voor de Rododendrons.

We gaan op de Natuurwerkdag de Rododendron uit het bosgebied verwijderen. De werkzaamheden bestaan uit het uitsteken van kleine struiken en afzagen van de grotere struiken. Als je zelf brood voor de lunch meeneemt zorgen wij voor koffie thee en een lekker kopje soep.

Aanmelden is verplicht via de website natuurwerkdag.nl selecteer locatie Regte Heide

17 november Dinsdag

Onderwerp	Lezing: De Reusel
Tijd	20.00 – 22.30 uur.
Locatie	Theaterzaal Natuurmuseum Brabant
Spreker	Roel Diepstraten.
Omschrijving	De Reusel is een van de weinige beken die daadwerkelijk in Brabant ontspringt. Vanuit zijn bron slingert hij door een afwisselend landschap en mondt uiteindelijk uit in de Maas. Tijdens deze lezing neemt Roel Diepstraten ons mee in het verhaal van deze karakteristieke Brabantse beek. We verkennen de geomorfologie van het landschap, duiken in de geschiedenis en ontdekken de bijzondere planten en dieren die hier hun thuis vinden.

21 november Zaterdag

Onderwerp	Lopen langs de Elshoutse Wielen
Tijd	9.00 – 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Sportcomplex de Drieburcht Wagnerplein 1. Verzamelen bij de ingang van zwembad de Drieburcht.
Contact	Aanmelden van 10 t/m 19 november bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.
Omschrijving	De Elshoutse Wielen, de sluisjes en de Zeedijk liggen tussen Heusden, Doeveren, Elshout en Waalwijk. De dijk werd ooit gebouwd vanwege de vloed van 1421; die richtte veel schade aan. In de eeuwen erna beschermde de dijk de mensen tegen het opkomende water van de Maas en de Baardwijkse Overlaat. Sinds de zestiende eeuw is de Zeedijk deel van de Heusdense vestingwerken. De dijk beschermde de Heusdenaar dus niet enkel tegen natte voeten, maar ook tegen de vijand. In het natuurgebied liggen ook drie eeuwenoude sluizen. De sluizen hadden vroeger zowel een militaire als waterkundige functie. Vandaag zijn de sluizen niet langer in gebruik. In 2015 zijn de sluisjes gerenoveerd, waardoor je er overheen kan lopen. Het omliggende natuurgebied bestaat uit het Elzenbroekbos en zestien wielen (plassen). De Elshoutse wielen vertellen het verhaal van de vele dijkdoorbraken.

4 december Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling in Plantloon
Tijd	09.00 – 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Sportcomplex de Drieburcht Wagnerplein 1. Verzamelen bij de ingang van zwembad de Drieburcht.
Contact	Aanmelden van 23 t/m 2 december bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.
Omschrijving	Plantloon ligt ten zuidoosten van Waalwijk, op het grondgebied van de gemeente Loon op Zand, en beslaat ongeveer 262 hectare. Het gebied is eigendom van Natuurmonumenten en maakt sinds 1994 deel uit van het Nationaal Park Loonse en Drunense Duinen, hoewel het een eigen landgoedkarakter heeft met lanen, weilanden, bossen en enkele boerderijen. Op landgoed Plantloon vind je veel soorten bomen. Vooral de laanbomen vallen goed op, meestal zijn dit beuken of zomereiken. De beuken zijn heel mooie statige bomen die een landgoed allure geven. Bovendien zorgt het dichte bladerdek voor een heerlijk, schaduwrijk pad in de zomer. Deze bomen zijn ook belangrijk voor de natuur, met name voor hollenbroeders.

In het gebied treffen we het Galgenwiel aan welke is ontstaan door een dijkdoorbraak toen de Maas buiten zijn oevers trad. Het snel stromende water veroorzaakte achter de dijken een diep gat, ook wel een 'wiel' genoemd. Midden in het gebied ligt nog een oude turfvaart. Eeuwen geleden rukte het zand van de Loonse en Drunense Duinen op, waardoor met niet alleen meer van landbouw kon leven. De moerasgronden in deze omgeving boden uitkomst. Hier kon turf gewonnen worden. Voor het vervoer naar de grote steden werd de turfvaart aangelegd.

5 december Zaterdag

Onderwerp	Werkdag Plagwerkgroep
Tijd	09.30 – 12.30 uur.
Locatie/Vertrek	Informatie is beschikbaar op de website.
Contact	Aanmelden bij Berry Staps (✉ plaggen@tilburg.knnv.nl).
Omschrijving	De plaggroep gaat op zaterdag 5 december weer aan de slag op de Regte Heide. Als je een keer mee wil komen helpen dan ben je van harte welkom. We starten om 9.00 uur en verwachten rond 12.30 uur weer te stoppen. Aanmelden is noodzakelijk zodat we je kunnen bereiken bij wijzigingen nav weersomstandigheden.

8 december Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Tilburg aan d'n onderkant: graven naar zand
Tijd	20.00 – 22.30 uur.
Locatie	Theaterzaal Natuurmuseum Brabant
Spreker	Hans van Dijk
Omschrijving	Tilburg, en een groot deel van Brabant, ligt op zand. Geen klei of veen, maar zand. Wie graaft in Tilburg komt dan ook vroeg of laat 'wit zand' tegen. Maar wat is dat 'witte zand' eigenlijk? Niet iedereen zal weten dat het hier zand uit de Noordzee betreft dat duizenden jaren geleden is afgezet. En waarom is dit zo interessant? Wat kan het ons vertellen over het Tilburgse landschap aan het einde van de laatste ijstijd? In deze lezing wordt nader gekeken naar dit zand in de ondergrond van Tilburg en wat het ons kan vertellen over het verleden.

19 december Zaterdag

Onderwerp	Bezoek aan het Markdal
Tijd	09.00 – 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Burgemeester van de Mortelplein (Spar)
Contact	Aanmelden van 8 t/m 17 december bij Stella Wesel (✉ excursies@tilburg.knnv.nl). Geef ook aan of je met een auto komt en of je eventueel wilt rijden.

Omschrijving	Het Markdal dankt zijn naam aan de beek De Mark, die door de weilanden ten zuiden van Breda stroomt. Dankzij de inzet van Natuurmonumenten heeft een deel van De Mark haar oorspronkelijke slingerende loop weer terug. Aan weerszijden van de beek groeien wilgen en elzen. Natuurmonumenten wil met andere natuurorganisaties de natuur in het Markdal weer alle ruimte geven. De kracht van het stromende water heeft op sommige plaatsen steile oevers uitgesleten waar IJsvogels en Oeverzwaluwen nestelen. De bemeste bovenlaag is van de weilanden afgegraven. Karakteristieke planten als Dwergbies en Blaartrekkende boterbloem zijn daardoor spontaan opgekomen. 's Winters zie je Canadese ganzen en Wintertalingen in het Markdal. Een deel van het jaar grazen koeien in de weilanden langs De Mark.
--------------	---

9 januari 2027 Zaterdag

Onderwerp	Werkdag Plagwerkgroep
Tijd	09.30 – 12.30 uur.
Locatie/Vertrek	Informatie is beschikbaar op de website.
Contact	Aanmelden bij Berry Staps (✉ plaggen@tilburg.knnv.nl).
Omschrijving	De plaggroep gaat op zaterdag 9 januari weer aan de slag op de Regte Heide. Als je een keer mee wil komen helpen dan ben je van harte welkom. Aanmelden is noodzakelijk zodat we je kunnen bereiken bij wijzigingen nav weersomstandigheden.

12 januari 2027 Dinsdag

Onderwerp	Lezing: Een historische blik op exoten
Tijd	20.00 – 22.30 uur.
Locatie	Theaterzaal Natuurmuseum Brabant
Spreker	Norbert Peeters
Omschrijving	In 1958 verscheen het boek <i>“The Ecology of Invasions by Animals and Plants”</i> van de Britse bioloog Charles Elton, en dat wordt vaak gezien als het startschot van het onderzoek naar dieren en planten die nieuwe gebieden bezetten. Maar natuuronderzoekers hadden al veel eerder oog voor levensvormen die zich vestigen op vreemde bodem. Charles Darwin was de eerste die een exoot bestempelt als ‘invasief’. Norbert Peeters is botanisch filosoof, schrijver en universitair docent Filosofie aan Wageningen University & Research. Aan de Universiteit Leiden schrijft hij een dissertatie over de begripsgeschiedenis van invasie-ecologie getiteld <i>Exoot</i> . In zijn voordracht zal Norbert Peters spreken hoe we historisch naar exoten kunnen kijken.

26 januari 2027 dinsdag

Onderwerp	Algemene ledenvergadering
Omschrijving	Nadere informatie volgt

Plantenwerkgroep

Terugblik op activiteiten van de Plantenwerkgroep

In de zomermaanden is onze excursie-dichtheid vanzelfsprekend het grootst. Hieronder een kort overzicht.

Dinsdagavond 9 juni: Drijfbanen. We hebben ons geconcentreerd op (de omgeving van) drie van de poelen. Het vorig jaar aangetroffen Oeverkruid zochten we ditmaal vergeefs. Wel het Zomp- en het Moerasvergeet-mij-nietje, slechts op een handbreedte van elkaar. Een nieuwe vondst was het Groot nagelkruid.

Zaterdag 13 juni: Boswachterij Dorst rondom de plas; het voormalige natuurbad Surae. Mooie vondsten: Klein tasjeskruid, Grondster, Mosbloempje, en verheugend meer exemplaren van de Liggende vleugeltjesbloem dan in eerdere jaren.

Dinsdagavond 23 juni: grassenexpeditie in Moerenburg. Naast enkele Cypergrassen (Russen- en Zeggesoorten), noteerden we 18 verschillende soorten uit de Grassenfamilie.

Dinsdagavond 14 juni: De vier werkgroepsleden die dit jaar voor Floron het km-hok 130 394 inventariseren namen mede-plantenwerkgroepers mee naar een paar interessante stukjes van hun 'hok', aan weerszijden van het Bels Lijntje. Het volop bloeiende Loos blaasjeskruid in een (nog) niet opgedroogd slootje stal de show. Dubbelloof, Koningsvaren, Moerashertshooi, Zandblauwtje en Boskruid kom je zeker niet overal tegen. Ongelijkbladig vederkruid hadden we dan weer liever niet aangetroffen.

Zaterdag 19 juli: Met speciale toestemming bezochten we in het Moergestels Broek vanaf de Kweldijk twee stukjes van De Gemeynt, aan weerszijden van de Reusel. Dit leverde een grote schat aan bijzondere soorten op, waarvan we hier noemen: Blaartrekkende boterbloem, Blauwe knoop, Geelhartje, Gele maskerbloem (prachtig bloeiend, maar geldt als invasief), Gevleugeld hertshooi, Moeraskartelblad, Oostenrijkse kers, Rietorchis en Teer guichelheil.

Zaterdag 1 augustus: Het resultaat van onze 'onkruid'-inventarisatie op en langs de graspaden van de coöperatieve herenboerderij Goedentijd - 83 soorten! - was ook voor de coöperatieleden een blijde verrassing; het zit hier al best goed met de biodiversiteit.

Zondag 2 augustus: vervolginventarisatie in km-hok 128.395 (De Sijsten; zie ook vorige *Oude Ley*). We concentreerden ons nu op de heide, waar de toen nog steeds voortdurende hitteperiode de struikheide en alles wat daartussen groeit deels had verdroogd. Toch vonden we enkele van de soorten waar we speciaal naar zochten, zoals Grondster en Mannetjesereprijs.

Ten slotte namen enkelen van ons deel aan het Oeverlopersproject: op 8 augustus in Heeswijk-Dinther en op 29 augustus in Tilburg langs de Oude Leij.

Elly Poppe-Stolk

**Paddenstoelen- en
korstmossen-
werkgroep**

Na wederom een gortdroge zomer, trokken er einde augustus eindelijk weer serieuze buien over ons land. En dat is maar goed ook want ze zijn van essentieel belang voor onze paddenstoelen en voor het hele ecosysteem. Net als ieder jaar heeft de paddenstoelenwerkgroep een gevarieerd excursieprogramma

opgesteld, vaak met meerdere excursies per week, in allerlei natuurgebieden rondom Tilburg, om de stand van de paddenstoelen te inventariseren. Je vindt het programma op de website van KNNV Tilburg onder de rubriek 'Werkgroepen'.

Wie geen lid is van de paddenstoelen- en korstmossenwerkgroep, en graag op de hoogte gehouden wil worden van onze excursies en activiteiten, kan zich aanmelden bij de werkgroep (✉ paddenstoelen@tilburg.knnv.nl).

José Langens

**Reis verslag
Marokko 2026**

Eind maart gingen vier leden van onze vogelwerkgroep voor een 13 daagse trip naar Marokko om vooral de typisch Marokkaanse vogels te kunnen waarnemen. We hebben veel mooie Marokkaanse landschappen gezien: van de wilde Atlantische

ocean, de hoge besneeuwde bergen van de Atlas tot de mooie zandduinen in het oosten.

Typisch Marokkaanse tajines gegeten. Leuke ontmoetingen gehad met de lokale bevolking en veel mooie vogels kunnen bekijken.

Op de website van de KNNV Vogelwerkgroep staat het volledige verslag van deze trip. Ben Akkermans

Marokkaans landschap (foto B. Akkermans)

Een gevaarlijke boktor uit China

Ger Bogaers en Paul van Wielink

Kruipend beestje

Dinsdag 6 januari 2026. Driekoningen, drie wijzen uit het oosten komen het Christuskind geschenken brengen. Ger zit op zijn gemak in zijn comfortabele fauteuil. Voor hem het fraaie kerststukje, een geschenk van zijn dochter, die het in Nijmegen bij de AH kocht. Plotseling ziet hij op het hout een beestje kruipen en maakt er een foto van.

Boktor, *Semanotus bifasciatus*. (foto: G.Bogaers)

En dan begint het puzzelen, maar dat is geen probleem, want dat doet hij graag. Obsidentify brengt hem naar de boktorren en na verder googelen en speuren ziet hij er een die verdacht veel lijkt op zijn exemplaar. Zou het *Semanotus bifasciatus* kunnen zijn? Dan Paul van Wielink maar eens raadplegen.....

Gevaarlijke soort

Die herkent het beestje als een niet-inheemse boktor en kan niet veel meer dan Ger, namelijk zoeken op internet en het vermoeden van Ger bevestigen. “*Heb je het beest al verzameld?*” Dat was nog niet gebeurd maar het beestje zit nog steeds op het hout van het kerststukje en dus kan na enige moeite de boktor in een potje opgesloten worden. Inmiddels is Paul er achter gekomen dat *S. bifasciatus* een gevaarlijke invasieve soort is, die uitsluitend naaldbomen aantast, maar daarover later meer. Nu moeten er een aantal dingen gebeuren: ten eerste moet het kistje van naalddhout van het kerststukje bewaard blijven, immers daaruit is de boktor waarschijnlijk afkomstig.

De Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) moet bericht worden en op de derde plaats moet de boktor bij Ger opgehaald worden. Om met het laatste te beginnen. Het was een feest om naar Ger te gaan en een uur of twee over van alles en nog wat te kletsen. De boktor – het was een mannetje van ruim 1cm – werd meegenomen in een potje met de belofte spoedig nog eens te komen. De boktor werd in 70% ethanol geconserveerd. Toeval of niet, ruim een maand later, op donderdag 26 februari gingen Paul en Gea naar Nederhemert en we troffen daar Ger en Irma. We gingen de Winterakonietjes bewonderen.

*Ger Bogaers en Paul van Wielink troffen elkaar in Nederhemert.
(foto: I. Biemans)*

Het beest moet terugkomen

Paul nam contact op met de NVWA, de afdeling die zich bezighoudt met invasieve insecten. Ze waren zeer geïnteresseerd en wilden de boktor voor nadere identificatie. Dat kon op voorwaarde, dat het beest terugkomt voor de collectie van Natuurmuseum Brabant.

Bovendien moesten ze het beestje wel een pootje amputeren voor DNA-onderzoek. Ook wilde ze het kistje van het kerststukje graag voor nader onderzoek en ook dat was geen probleem: Ger stond het kistje graag af. Binnen een week was de boktor naar de NVWA en het kistje werd bij Ger thuis opgehaald door een vriendelijke dame.

Wetenschap

En dan nu een stukje wetenschappelijke informatie, vooral verkregen uit Gubin *et al.*, 2025. *Semanotus bifasciatus* (Motschulsky, 1875) is een boktor (familie Cerambycidae) uit de onderfamilie

Cerambycinae. In Nederland komt het beest niet voor en ook geen soorten uit het genus *Semanotus*. Er zijn maar liefst 18 soorten van het geslacht *Semanotus*, die allemaal op het noordelijk halfrond voorkomen, waarvan de meesten in het oostelijk deel van Azië (Japan, China en het oosten van Rusland). Alle soorten zijn voor hun voedsel en voortplanting aangewezen op naaldhout, maar er is een duidelijke splitsing in voorkeuren voor Pinaceae (Den, Spar, Ceder, Lariks en anderen) of Cupressaceae (Jeneverbes, Cipres, Levensboom en anderen). *Semanotus bifasciatus* behoort tot de laatste groep. Deze boktor kan de dood veroorzaken van grote volwassen bomen en vormt een groot risico bij invasie in nieuwe gebieden. Het boktorretje is inheems in N.O.-China, Korea, Japan en het verre oosten van Rusland (Vladivostok en omgeving). Introductie in nieuwe gebieden vindt altijd plaats via houtproducten, zoals meubels en houten containers. Er zijn al *Semanotus*-soorten ongewild geïntroduceerd van Japan naar Canada, van China naar Frankrijk en van Hong Kong naar Australië. In China wordt veel onderzoek naar de soort gedaan omdat *S. bifasciatus* grote schade veroorzaakt. Het onderzoek richt zich vooral op vroegtijdige detectie en de bestrijding van dit plaaginsect door lokstoffen. *Semanotus bifasciatus* staat nog niet op een Nederlandse of Europese lijst van invasieve pestsoorten.

Dode Levensboom

In februari 2024 werden fragmenten van een grote dode *Thuja occidentalis* (Westerse levensboom) in Marioepol onderzocht, omdat er schadepatronen zichtbaar waren veroorzaakt door boktorren. Bij kweken in het laboratorium bleek de schade veroorzaakt te zijn

door *S. bifasciatus* (Gubin *et al.*, 2025). Het is de tweede melding van deze soort in Europa, buiten zijn originele verspreidingsgebied. Letterlijk schrijven de Russische auteurs: 'In february 2024, fragments of a recently deceased *Thuja occidentalis* L. tree trunk exhibiting damage caused by a unidentified longhorn beetle were collected in Mariupol (DPR, Russia).' Deze zin bevat enkele interessante aspecten. Om Marioepol, een Oekraïense stad aan de zee van Azov met ongeveer 450.000 inwoners, werd kort na de invasie door Rusland in februari 2022, drie maanden hevig gevochten. In juni 2022 viel de stad uiteindelijk in Russische handen. Marioepol is geen stad in de DPR Rusland, maar een op Oekraïne veroverde stad ten koste van heel veel schade. De 'recently deceased' *Thuja occidentalis* zal wel door oorlogsgeweld zijn gesneuveld en de 'fragments' duiden daar sterk op.

De uitslag

Terug naar onze *Semanotus bifasciatus*. Het is een mannetje van ruim 1cm. Mannetjes hebben voelsprietten langer dan het lichaam. Vrouwtjes zijn groter en hebben voelsprietten korter dan het lichaam.

De uitslag van het DNA-onderzoek kwam bij het NVWA binnen op 16 februari: *Semanotus bifasciatus* (vermoedelijk). De uitslag is 'vermoedelijk' omdat er recent in een chinees artikel in het chinees gemeld is dat er twee verschillende soorten zijn van *Semanotus bifasciatus*. Op basis van foto's op internet en gedetailleerde foto's in het artikel van Gubin et al. (2025) is de gelijkenis echter onmiskenbaar.

En het kistje dan? Het is vermoedelijk van naaldhout. Het kistje is grondig onderzocht en er blijkt een gang en een uitvliegopening in te zitten die met grote mate van waarschijnlijkheid afkomstig zijn van het verzamelde exemplaar *S. bifasciatus*.

Natuurlijk is er ook een foto gemaakt van de trotse waarnemer met het kistje.

Driekoningen: Een van de wijzen met een geschenk uit het (verre) oosten. (foto: P. van Wielink)

Literatuur

Gubin A.I., Martynov V.V., Nikolina T.V. & Bulisheva N.I., 2025. *Semanotus bifasciatus* (Motschulsky, 1875) (Coleoptera: Cerambycidae) A new dangerous invasive pest of Cupressaceae in Europe. Far Eastern Entomologist 525: 5-12.

Boekbespreking ‘Sporen’

Frans Verkleij

Sporen in Tilburg

In zijn boekje *Sporen* beschrijft Hans van Driel een wandeling in de stad Tilburg die hij dagelijks maakt. Startpunt is het Natuurmuseum, vervolgens langs het kruispunt de Vijfsprong, de Noordstraat, de Noordhoek, het Spoorpark en tenslotte de begraafplaats langs de Bredaseweg. Hij vertelt wat hij ziet, wijst op bijzondere dingen, vertelt over ontmoetingen en deelt allerlei associaties en filosofische bespiegelingen. De afbeelding op de kaft is illustratief. We zien een wit konijn, in tere kleuren, kwetsbaar, prachtig geschilderd door Jan Mankes. Meteen moest ik denken aan de song *White Rabbit* van Jefferson Airplane - deze band wordt ook in het ‘dank je’ op het eind genoemd; ik hoor nog de doordringende stem van frontvrouw Grace Slick op het Nederlandse Woodstock in het Kralingse Bos in Rotterdam in 1970 dat ik als negentienjarige beleefde. Psychedelische muziek, ruimte biedend aan associaties.

De Ginkgo

En dat doet Van Driel tijdens zijn wandeling voortdurend. Hij wandelt tegen de klok in, een stil protest tegen het verlopen van de tijd! Mooi is het verhaal over de Japanse notenboom, de Ginkgo, die geplant is op het terras van café Steck bij de Vijfsprong op initiatief van de lokale vredesbeweging, nadat op 21 november 1981 400.000 mensen hadden geprotesteerd tegen de plaatsing van kruisraketten in Nederland. Er is daar ook een plaquette met de tekst *NOOIT WEER - Hiroshima-Nagasaki 6-9 aug 1945/1982*. Typerend voor zijn manier van schrijven maakt hij een verbinding met de film *Hiroshima Mon Amour*, de film die hij goed kent. Een aanklacht tegen de waanzin van oorlog. Op het eind van zijn boekje komt hij op de film terug, wanneer een jongetje na een wedstrijd tijdens een wandeling hem vraagt ‘Hoe heet jij?’. Dezelfde vraag speelt ook in de slotscène van de Franse vrouw en Japanse man in de film, waarin zij elkaar een naam geven, namelijk de plaats waar zij vandaan komen, Hiroshima en Nevers.

Een verzuchting

In de Noordstraat 59 wijst hij op de plaquette – een gebroken ruit met een verdwijnende bommenwerper. Een verdwaalde brisantbom, bedoeld voor het nabijgelegen station, beschadigde een manfacturenzaak, waarbij zes kinderen en acht volwassenen omkwamen. Nogal goedkoop vind ik vervolgens zijn opmerking over Mariabeeldjes in de voordeur van enkele huizen: het is een katholiek misverstand te veronderstellen dat er een verband bestaat tussen niet getroffen worden en een Mariabeeldje. En zijn verzuchting bij het graf van Marietje Kessels ‘God bestaat niet’ en ‘Maria heeft ernstig verzaakt’ is simpele theologie; het is een verzuchting zullen we maar zeggen. Bij het graf van de vermoedelijke moordenaar groeit een stekelige hulst en een braam. Als een soort genoegdoening leidt Van Driel drie doornige scheuten van de braam over het graf.

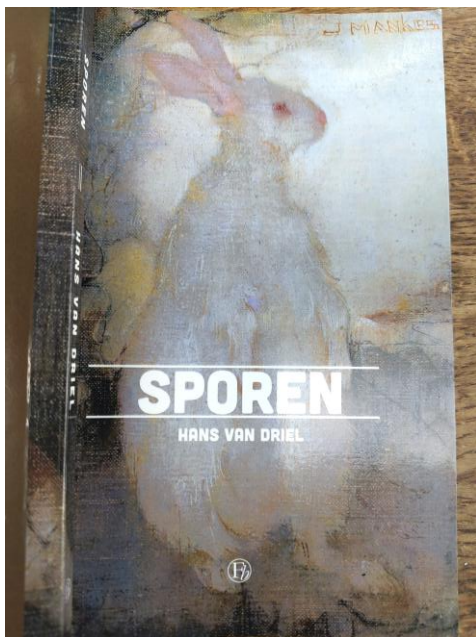
1^e wet van Ad Kolen

In het Spoorpark ziet hij tussen rozenbottels en meidoorns distelvinkjes. Uiteraard komt er meteen een associatie met het Puttertje van Fabritius dat in het Mauritshuis te zien is.

En wat leuk dat hij de 1^e wet van vogelaar Ad Kolen aanhaalt:

‘Als je naar buiten gaat zie je altijd iets leuks’. Als echte KNNV-ers voelen we, lezers van de Oude Ley, ons natuurlijk aangesproken.

Zoals gezegd, tijdens zijn wandeling mijmert Van Driel breed uit. Bespiegeland, subtiel, poëtisch, erudiet. Het is een vooral culturele stadswandeling, niet zozeer een natuurwandeling. Al komt de natuur wel degelijk aan bod. Daarover tot slot een kritische opmerking. Ik ben lid van de plantenwerkgroep van de KNNV afdeling Tilburg. In ons inventarisatiewerk komen we natuurlijk regelmatig bramen tegen. In Nederland zijn er meer dan honderd soorten, die heel moeilijk op naam te brengen zijn; we beperken ons meestal tot de invasieve Dijkviltbraam en de Zwarte braam. De wilde braam, die Van Driel regelmatig noemt, bestaat helemaal niet.

Sporen, door Hans van Driel. 2026 Uitgeverij Fugato, ISBN 978 90 8307 148 0; 60 pagina's

Blauwe en groene soep

Rob Vereijken

Normaal houdt de gemeente Tilburg zich een beetje op de vlakte als ergens in de stad iets bijzonders leeft. Een bord met 'Let op paardenbloemen' of 'Buk op tijd voor de gierzwaluwen' heb ik nog nooit gezien. Ik was blij verrast dat de bewoners en bezoekers van de Reeshof de afgelopen zomer bij binnenkomst in de wijk via borden werden gestimuleerd om goed op de blauwalg te letten. De vraag is natuurlijk of ze die ook gezien hebben.

Op het natuurinformatiebord stond geen tekening van de blauwalg, dus hoe vind je die dan? Veel mensen zoeken naar water waar een blauwe waas overheen ligt. Maar het grappige is dat de blauwalg het water eerst juist groen kleurt. De algen zijn eigenlijk bacteriën, die uit water en koolstofdioxide suikers kunnen maken. Zij hebben bij de fotosynthese ook een hulpmiddel en dat is een stof die het zonlicht bindt en die heeft een groene of blauwgroene kleur. Als er nog weinig blauwalg in het water zit, is hij te herkennen door de hele kleine groene bolletjes die in het water zweven. Water met veel fosfaten en nitraten, dat in de zomer lekker tussen de 20 en 30 graden is, is ideaal voortplantingswater voor de bacteriën. Daar komt verder weinig romantiek bij kijken, want een bacterie deelt zich eenvoudig in twee nieuwe bacteriën. Onder gunstige omstandigheden gaat de ontwikkeling reuzesnel en de dichtheid van de bacteriekolonies kan zo hoog worden dat vooral stilstaande wateren een groene of blauwgroene drijvende laag krijgen. Sommige blauwalgen maken gifstoffen en die kunnen onze huid en ingewanden irriteren. Omdat bij snelle groei veel zuurstof uit het water wordt gehaald, liggen de vissen op apegapen.

Met flinke nazomerbuien en truienweer ging het snel achteruit met de bacterie. Helemaal verdwijnt hij nooit, want hij hoort bij de vaste waternatuur in de Reeshof. Voedselrijk water zorgt vaak voor overdadige plantengroei. Ook toen ik jong was konden sloten en vijvers helemaal dichtgegroeid raken met eendenkroos. Rondom Tilburg was vooral het Klein kroos dominant. Het heeft zo'n 3-4 millimeter grote drijvende blaadjes met meestal maar één naar beneden hangend worteltje. Het Klein kroos heeft de laatste jaren heel wat concurrentie gekregen. Wat denk je van het Dwergkroos. Dat is een kleinere versie van het Klein kroos: maar 2 millimeter groot. Oorspronkelijk komt hij uit Amerika en in 1988 is hij pas voor het eerst in Nederland gevonden. Ook in de singels nabij wijkcentrum Heijhoef heeft hij zich gevestigd. En dat is nog niet alles, want daar groeit dit jaar ook de Smalle wolffia. Weer een nieuw kroosje en dit weer oorspronkelijk uit Australië en Nieuw-Zeeland. Als de Reeshof nog niet multicultureel was, dan is het dat nu wel geworden.

In Nederland is deze exoot pas voor het eerst in 2014 gevonden. Eerst vooral in sloten in Zuid-Holland met stilstaand, zoet, voedselrijk water. Mogelijk is hij onbedoeld meegekomen met geïmporteerde vijverplanten. De kroosplantjes in de Reeshof vielen mij op omdat aan de waterkant allemaal vreemde en wat langwerpige groen-gele bolletjes lagen. De donkergroene kant van de nog geen millimeter smalle plant zit aan de bovenkant en komt aan het wateroppervlak. Daaronder hangt een licht gekleurd deel naar beneden. Het lijkt zo heel wat, maar zonder loep valt hij nauwelijks op. Waarschijnlijk komen er de komende jaren nog meer uitheemse kroosjes in ons water terecht. Vaak gebeurt dat door de import en verspreiding van exotische waterplanten via onze vijvers.

In Nederland en Brabant komt de Smalle wolffia nog bijna nergens voor. Tilburg is een uitverkoren plaats waar hij asiel heeft gekregen. Waarschijnlijk heeft de gemeente deze nieuwkomer nog niet in de gaten. Nu de blauwalg toch op zijn retour is, kunnen we het natuurinformatiebord beter vervangen door: 'Soep uit je ogen en zoek de Smalle wolffia'. Stadsnatuur blijft een lekker soepje – welke kleur dan ook - om van te blijven smullen.

Smalle wolffia op vinger - Reeshof Tilburg (foto R. Vereijken)

Museumactiviteiten 4e kwartaal 2026

Datum	Activiteiten
3-4 oktober	Weekend van de Wetenschap
T/m 1 november	Tentoonstelling 'GIGA' met macrofoto's van insecten
13 november	Première NOW:US klimaatdocumentaire tijdens Food Film Fest
27 november	Tentoonstelling 'Natuur in detail'

GIGA

'GIGA' nog t/m 1 november

'GIGA' toont indrukwekkende, extreem uitvergroete macrofoto's van Nederlandse insecten, gemaakt door fotograaf Sipke Wadman. Die fotografeert al jarenlang insecten uit zijn eigen tuin en omgeving onder een zelfgebouwde microscoop. Een minutieus proces dat resulteert in haarscherpe beelden waarin de kleinste details zichtbaar worden. De foto's laten zien dat schoonheid niet alleen schuilt in grote en indrukwekkende dieren, maar ook juist in kleine, alledaagse insecten.

Met 'GIGA' laat Natuurmuseum Brabant aan een breed publiek zien hoe belangrijk insecten zijn voor de biodiversiteit. De tentoonstelling maakt deze urgentie zichtbaar door bezoekers oog in oog te zetten met insecten die ze normaal over het hoofd zien. Zo worden bezoekers op een laagdrempelige manier gestimuleerd om het gesprek te voeren over biodiversiteit. 'GIGA' is nog te zien tot en met 1 november 2026, exclusief in Tilburg.

**NOW:US met
ASML**

Natuurmuseum Brabant is samen met de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC), Ontdekstation, Next Nature Museum en De Ontdekkabrieke het nieuwe jongerenproject *NOW:US* gestart. Gezamenlijk brengen we jongeren tussen de 12 en 18 jaar in contact met wetenschap, natuur en techniek. Het project wordt financieel mogelijk gemaakt door ASML. Dankzij de samenwerking met ASML kan er geëxperimenteerd worden met nieuwe manieren om jongeren te bereiken die nu nog niet op bezoek komen. Daarbij is er extra aandacht voor meiden en jongeren met een lagere sociaal-economische status en/of een cultureel diverse achtergrond.

En er staat al een hoop op de planning!

NOW:US: Schemersafari

Tijdens de Nacht van de Vleermuis, op vrijdag 28 augustus, gingen jongeren tussen 12 en 18 jaar mee op schemersafari door de straten van Tilburg. Samen met een expert van Vleermuiswerkgroep Brabant gingen zij op zoek naar de verborgen dieren. Met speciale apparaten konden ze de geluiden opvangen. De vleermuisexpert deelde allerlei weetjes over deze bijzondere dieren! Eerder organiseerden we ook al een schemersafari tijdens Night University. Lees meer op

 www.natuurmuseumbrabant.nl/nowus/schemersafari.

NOW:US: Food Film Fest 2026

Achter de schermen is Natuurmuseum Brabant bezig met het filmen van een documentaire over hoe jongeren het klimaat beleven. Het resultaat wordt op vrijdag 13 november getoond tijdens het Food Film Fest. Dit evenement wordt georganiseerd door Voedsel Anders Nederlands. Een maand lang kunnen bezoekers gratis documentaires bekijken over de voedseltransitie.

In Tilburg wordt Food Film Fest georganiseerd door Food013 in samenwerking met Cinecitta. Naast de NOW:US documentaire is bij Natuurmuseum Brabant de documentaire 'Eat more trees' te zien en kun je aansluiten bij een paneldiscussie. Meer informatie via www.voedsel-anders.be/foodfilmfest-2026.

De NOW:US klimaatdocumentaire gaat na dit evenement op scholen vertoond worden. Daarbij biedt Natuurmuseum Brabant een passende lesbrief aan scholen en docenten.

NOW:US: Buitenschools programma 'Camera, actie!'

In het verlengde van de klimaatdocumentaire gaat Natuurmuseum Brabant het buitenschoolse programma 'Camera, actie!' aanbieden. Binnen dit programma gaan leerlingen samen aan de slag met het maken van een korte film. Ze maken met hun smartphone een video over een belangrijke natuurkwestie, zoals klimaatverandering. Onder begeleiding van een echte filmmaker stappen ze in de rol van scriptschrijver, acteur, camera operator, regisseur of editor. Ze werken samen, doorlopen alle stappen in een filmproces en vormen hun eigen visie op belangrijke onderwerpen.

Docenten kunnen voor meer informatie contact opnemen met Hanny van den Brand via h.vandenbrand@natuurmuseumbrabant.nl.

Natuur in detail

Nieuwe tentoonstelling *'Natuur in detail: wetenschappelijke illustraties van nu'*. Met indrukwekkende wetenschappelijke illustraties onthult *'Natuur in detail: wetenschappelijke illustraties*

van nu' de schoonheid en complexiteit van dieren en planten. Centraal in de tentoonstelling staat het werk van studenten van de masteropleiding Scientific Illustration van Zuyd Hogeschool en Maastricht University, een unieke internationale opleiding in Europa.

Het doel van de illustraties is om de natuur op een goede manier weer te geven, zonder dat het te ingewikkeld wordt. Als bezoeker ontdek je hoe kunst en wetenschap hand in hand gaan. Je kijkt letterlijk onder de oppervlakte van de natuur.

Natuur in detail bestaat uit werk van Amy Weir, Anna Schwengel, Atharva Deshpande, Chelsea Lau, Danika Ostrowski, Inés Pérez, Maartje van Denderen en Sonja Saraei.

Te zien van 27 november 2026 t/m 4 april 2027 in Natuurmuseum Brabant.

Inspiratie voor kinderopvang

Inspiratiemiddag voor opvangprofessionals.

Speciaal voor deze middag sloegen Natuurmuseum Brabant en de NDE-hub de handen ineen met Groen Cement: het netwerk voor groene kinderopvang. Zij helpen kinderopvanglocaties om natuur

structureel te verankeren in beleid, pedagogische visie en dagelijkse praktijk. Meer informatie via www.groencement.nl.

Janneke Hagenaar van Groen Cement, specialist jonge kind, pedagoog in de kinderopvang en onderzoeker bij Hogeschool Leiden, nam opvangprofessionals mee in hoe natuur kan helpen bij kinderen die moeten wortelen in een nieuwe omgeving. Ze liet hen ook kennismaken met 'Wroet', een pakket dat je meeneemt door de vier seizoenen met speelse natuuractiviteiten.

De opvangprofessionals gingen daarnaast actief aan de slag in het museum met de zintuigen vanuit het perspectief van een kind (letterlijk en figuurlijk). Ze verzamelden ideeën en gingen die pitchten, zodat er een bos aan concrete mogelijkheden ontstond.

De NDE-hub ging in op welke rol zij kunnen spelen in het naar buiten gaan met kinderen. Natuurmuseum Brabant vertelde wat wij kunnen betekenen als lokale partner voor de kinderopvang en wisselde zo ideeën uit.

Word Vriend

Om vernieuwende tentoonstellingen te ontwikkelen is geld nodig. Daarom zoekt Natuurmuseum Brabant nieuwe vrienden. Vrienden ondersteunen het museum bij de realisatie van nieuwe

tentoonstellingen, collectieaankopen en unieke projecten.

Als vriend steun je het museum én profiteer je van leuke voordelen. Denk aan onbeperkte toegang, korting in het Museumcafé en Museumwinkel en uitnodigingen voor speciale evenementen. Houd samen met ons natuurwetenschap toegankelijk voor iedereen. Kijk op www.natuurmuseumbrabant.nl/vriend.

Contactpersonen van de werkgroepen:

Dongevallei:	Vacature dongevallei@tilburg.knnv.nl
Foto's:	Ankie Spijkers fotos@tilburg.knnv.nl
Geologie:	Hanneke Bogaerts geologie@tilburg.knnv.nl
Insecten:	Theo Peeters insecten@tilburg.knnv.nl
Kaaistoep:	Jaap van Kemenade kaaistoep@tilburg.knnv.nl
Mossen:	Albrecht de Vries mossen@tilburg.knnv.nl
Paddenstoelen en korstmossen:	José Langens paddenstoelen@tilburg.knnv.nl
Plaggen:	Berry Staps plaggen@tilburg.knnv.nl
Planten:	Els van Kooten planten@tilburg.knnv.nl
Stadsnatuur:	Rob Vereijken stadsnatuur@tilburg.knnv.nl
Vogels:	Ben Akkermans vogels@tilburg.knnv.nl
Zoogdieren:	Jurriën Kooijman zoogdieren@tilburg.knnv.nl

Contributie:

Gewone leden	: € 32,50
Huisgenootleden	: € 15,00
Jongeren tot 25 jaar	: € 15,00
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 15,00
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel
secretaris@tilburg.knnv.nl

Rekeningnummer van de afdeling:
NL03 TRIO 0390 2533 91 t.n.v. KNNV-afd. Tilburg

Opzegging van het lidmaatschap vóór 15 november bij de secretaris.

A close-up photograph of a pond with several lily pads. The water is dark, and the lily pads are in various shades of green and yellow, indicating some are aging. A small, light-colored frog is visible on one of the lily pads in the lower right. The text is overlaid in the bottom left corner.

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg